

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ

<i>Шевцова О. Й., Потій А. Д.</i> КРЕДИТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ: РОЗВИТОК ІНСТИТУЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ	3
<i>Васильєва Т. А., Афанасьєва О. Б.</i> ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖБАНКІВСЬКОГО РИНКУ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ТУРБУЛЕНТНОСТІ В УКРАЇНІ	7
<i>Коваленко В. В., Шепель Є. В.</i> МОНЕТАРНІ ПЕРЕДУМОВИ УТВОРЕННЯ ІНФЛЯЦІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ	11
<i>Гойхман М. І.</i> КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	18
<i>Баріда Н. П.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ РОЛІ ГРОШОВОЇ ЕМІСІЇ У ТРАНСМІСІЙНОМУ МЕХАНІЗМІ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ	22
<i>Губарева І. О.</i> ОЦІНКА БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ТА КРАЇН – ЧЛЕНІВ ЄС У ПОЛІТИЧНІЙ СФЕРІ	26
<i>Огородня Е. Н.</i> ФОРМИРОВАНИЕ МОНЕТАРНОЙ ПОЛИТИКИ В КОНТЕКСТЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ СТРАНЫ	30
<i>Леонов С. В., Богма С. Д.</i> ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	35

РОЗДІЛ 2. БАНКІВСЬКА СПРАВА

<i>Циганюк Д. Л., Гланич В. Н.</i> МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ	40
<i>Чернявський І. Б.</i> МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ КІЛЬКОСТІ ЦЕНТРІВ САМООБСЛУГОВУВАННЯ БАНКУ В РЕГІОНІ	45
<i>Шульженко Г. М.</i> МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ БАНКУ НА ОСНОВІ МЕРЕЖЕВОГО ПЛАНУВАННЯ	50
<i>Радченко О. В., Бойченко В. М.</i> АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	59
<i>Д'яконова І. І., Мірошниченко Г. О.</i> МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ	62

Малиш Г. А. РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ ФІЛІАЛЬНОЇ МЕРЕЖИ УКРАЇНИ ПІД ВПЛИВОМ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ	67
Ткаченко О. О. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ	71
Красюк І. В. СУКУПНА ВАРТІСТЬ БАНКУ З УРАХУВАННЯМ ІНТЕРЕСІВ СТЕЙКХОЛДЕРІВ	75

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ФІСКАЛЬНО-БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ

Антонов М. С. ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПОКАЗНИКІВ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ.....	81
Фролов С. М. БЮДЖЕТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ПРОЄКТІВ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА.....	86
Шевченко Н. В., Есманов О. М. НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ ВПЛИВУ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ НА РІВЕНЬ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ	89
Абакуменко О. В., Воронцова А. С. СОЦІАЛЬНА СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ	94
Лук'яненко І. Г., Височина А. В. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ	98

РОЗДІЛ 4. ФОНДОВИЙ, ФІНАНСОВИЙ І ТОВАРНІЙ РИНКИ

Діденко І. В. НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ ДЕПОЗИТНОГО РИНКУ, ЙОГО РОЛІ ТА МІСЦЯ В СТРУКТУРІ ФІНАНСОВОГО РИНКУ	102
Кривич Я. М., Д'яконов К. М. РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА В УКРАЇНІ.....	107
Сокол С. В. ПЛАТІЖЕСПОСОБНОСТЬ СТРАХОВОЇ КОМПАНИЇ В РАЗРЕЗЕ ЇЇ ФІНАНСОВОЇ УСТОЙЧИВОСТІ.....	110

РОЗДІЛ 5. ПРИКЛАДНІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Михайлова Л. І., Соколенко Л. Ф. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ РІВНЯ ФІНАНСОВО-ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ	115
Азаренкова Г. М., Шляпкіна К. О., Рудюк І. В. ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЗОВНІШНЬОГО ФІНАНСУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ	118
Афанасьєв Б. В. ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	122
Горяєва В. І., Сапожнікова М. В. МІКРОФІНАНСУВАННЯ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....	126

УДК 336.717.061(477)

Т. А. Васильєва, д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри банківської справи ДВНЗ “Українська академія банківської справи Національного банку України”;
О. Б. Афанасьєва, канд. екон. наук, старший викладач кафедри міжнародної економіки ДВНЗ “Українська академія банківської справи Національного банку України”

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖБАНКІВСЬКОГО РИНКУ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ТУРБУЛЕНТНОСТІ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано основні тенденції розвитку міжбанківського ринку. Авторами виокремлено основні проблеми міжбанківського ринку в умовах накопичення суттєвих фінансових дисбалансів, а також розглянуто основні напрямки підвищення його ефективності.

Ключові слова: міжбанківський ринок, міжбанківський кредит, ліквідність.

Постановка проблеми. Кризова ситуація на фінансовому ринку України, каталізатором якої стали політична ситуація в країні та депресія економічної активності, негативно проявляється в усіх сферах діяльності суб'єктів фінансово-економічної діяльності. Так, валютна нестабільність, девальвація національної валюти майже у 100 %, досягнення споживчої інфляції рівня 25 % та інші економічні проблеми призвели до зниження довіри до банків та, як результат, катастрофічної нестачі ліквідності фінансово-кредитних установ. За таких умов все більшу роль для банків відіграє міжбанківський ринок, який може бути ефективним інструментом вирішення тимчасових проблем з одного боку, а також індикатором кризових явищ, що зароджуються, з іншого боку.

Міжбанківський ринок відіграє значну роль у перерозподілі ліквідності фінансової системи. Саме він є тією фінансово-економічною сферою, у межах якої банки надають та позичають фінансові ресурси, забезпечуючи трансфер тимчасово вільних коштів між фінансово-кредитними установами, які мають її надлишок, до тих суб'єктів, що відчувають нестачу ліквідності. Однак, оскільки на міжбанківському ринку кредити є незабезпеченими, вони також збільшують рівень ризику кредиторів. Тому важливим є своєчасний моніторинг ситуації та поведінки відповідних суб'єктів даного сегмента фінансового ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання становлення, стану та перспектив розвитку, основних напрямків підвищення ефективності функціонування міжбанківського ринку, впровадження дієвих інструментів його регулювання з боку центрального банку досліджені у працях С. В. Андроса, М. М. Будніка, І. М. Гумена, О. М. Іваницької, В. М. Іванова, Д. І. Коваленка, С. О. Маслової, О. А. Опалова, А. Підручного, С. Проценка, А. І. Яблокова.

Серед зарубіжних науковців, які досліджували особливості та основні цілі функціонування міжбанківського ринку, відзначимо К. Аппера, Ф. Гомеса, Дж. Коко, С. Онгена, Ж.-Ч. Роше, Е. Саундерса, Д. Сміта, Ж. Тіроля, Т. Хо та ін.

Невирішені раніше частини проблеми. Протягом останніх років міжбанківський ринок стрімко розвивається, проте нові фінансово-економічні умови породжують нові проблеми. Перед Національним банком України стоїть складне завдання по впровадженню дієвих механізмів регулювання діяльності банку як з клієнтами, так і між собою. Вивчення особливостей та напрямків розвитку діяльності банків на міжбанківському ринку дозволить вчасно зреагувати на потенційні дисбаланси та уникнути їх виникнення, що й обумовлює актуальність проведеного у роботі дослідження.

Метою статті є аналіз динаміки та темпів розвитку міжбанківського ринку в Україні в сучасних умовах, а також проведення оцінки його реального стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вперше в Україні міжбанківський кредит було видано у 1992 р., коли НБУ почав надавати позички за пільговою відсотковою ставкою, яка була нижче за облікову та навіть нижче, ніж інфляція [1]. Такий підхід ще більш підвищував темпи знецінення грошей на той час. Наступний кризовий етап у розвитку міжбанківського ринку після поступового планомірного зростання спостерігався протягом 2008–2009 рр., коли глобальна фінансова криза проявилась у нестачі ліквідності та девальвації гривні, що, відповідно, поширилось і на міжбанківський сегмент фінансового ринку.

Певне поживалення спостерігалось протягом 2010–2011 рр., коли вітчизняні банки почали поступово збільшувати ресурсну базу, рівень капіталізації, а також підтримувати ліквідність для здійснення банківських операцій. Ситуація суттєво загострилася внаслідок загострення економічного та політичного становища в Україні протягом 2013–2014 рр. Так, за даними НБУ

протягом першого півріччя 2014 р. обсяг депозитів в національній валюті зменшився на 10,1 % та склав 379,5 млрд грн., причому відтік грошових коштів фізичних осіб становив 12,8 %, досягнувши рівня 221,2 млрд грн., а юридичних осіб – 6,2 %, склавши 158,3 млрд грн. Валютні депозити населення та суб'єктів господарювання зме-

ншились відповідно на 13,7 % та 15 %, досягнувши сукупного рівня 26,5 млрд дол. [2]. За таких умов значно активізувалась діяльність банків на міжбанківському ринку. На рис. 1 відображено динаміку зміни міжбанківських кредитів протягом 2002–2014 рр. на підставі даних НБУ.

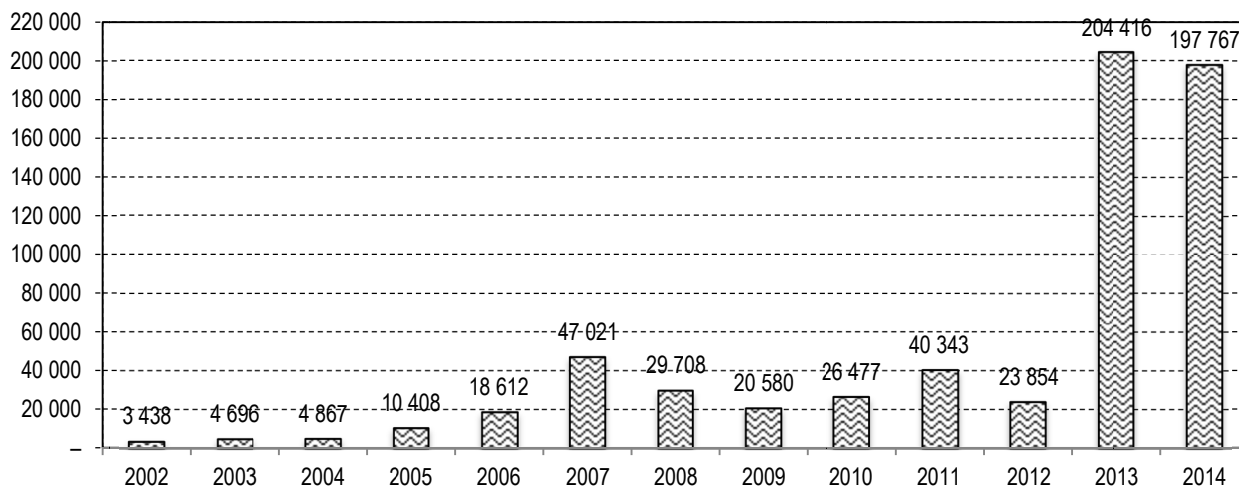

Рисунок 1 – Кредити вітчизняних банків, надані іншим комерційним банкам (залишок коштів на кінець періоду), млн грн. [3]

Як свідчать дані рис. 1, обсяги міжбанківського кредитування у 2013 та 2014 роках зросли відповідно на 180,562 та 173,913 млн грн. або більш, ніж у 8 разів у порівнянні з 2012 р., досягнувши історичного максимуму у попередньому році. При цьому середньозважена відсоткова ставка збільшилась з 7,4 % у 2011 р. до 10,8 % у 2014 р.

За структурою найбільшу частку протягом 2011–2014 р. займав овернайт – від 59 до 80 % загального обсягу міжбанківських кредитів. У розрізі строковості стабільно переважали кредити терміном до 1 року. Так, у 2014 р. (січень-листопад) їх частка склала 91 % (у 2013 р. – 93 %). У національній валюті було видано 66 % кредитів у поточному році, а у 2013 та 2012 рр. – відповідно 62 та 66 %. Отже, за критеріями строковості та видами валюти надані позики характеризувались однаковими тенденціями протягом останніх років дослідження.

Слід також зосередити увагу на нестабільності показників міжбанківського ринку протягом 2014 року. Так, унаслідок впливу політичних та фінансових чинників, зокрема нестабільності валютного ринку, протягом року спостерігалось суттєве зростання обсягів наданих кредитів та середньозваженої відсоткової ставки. Більш детальна статистична інформація за цими індикаторами представлена на рис. 2 та у табл. 1.

За даними рис. 2 можна зробити такі висновки щодо зміни процентної ставки за наданими міжбанківськими кредитами: наприкінці року середня відсоткова ставка зросла більш, ніж у 2 рази, досягнувши рівня 14,48 % у порівнянні з 6,84 % у січні 2014 р.; істотний стрибок цього показника спостерігався у лютому – 16,21 % – майже у 2,5 рази порівняно із попереднім місяцем. Разом з тим усередині року відсоткові ставки встановились на січневому рівні: 5–6 %.

Незважаючи на різке зростання відсоткової ставки, щомісяця обсяги міжбанківських кредитів поступово збільшувались, досягнувши максимального значення у вересні 2014 р. – 165,4 млрд грн., що на 207,4 % більше січневого рівня. Після цього разом з подальшим підвищенням середньозваженої процентної ставки обсяги кредитування дещо зменшились до 139 млрд грн. у листопаді, що складало 174 % аналогічного показника у січні 2014 р. та 323 % – у січні 2013 р. Так, певне падіння обсягів операцій на міжбанківському ринку на початку 2013 р. пояснюється низькою мотивацією щодо кредитування банками один одного. Така ситуація виникла тому, що в умовах невизначеності фінансово-кредитні установи були неохильні до ризику, віддаючи перевагу створенню буфера фінансових ресурсів [4].

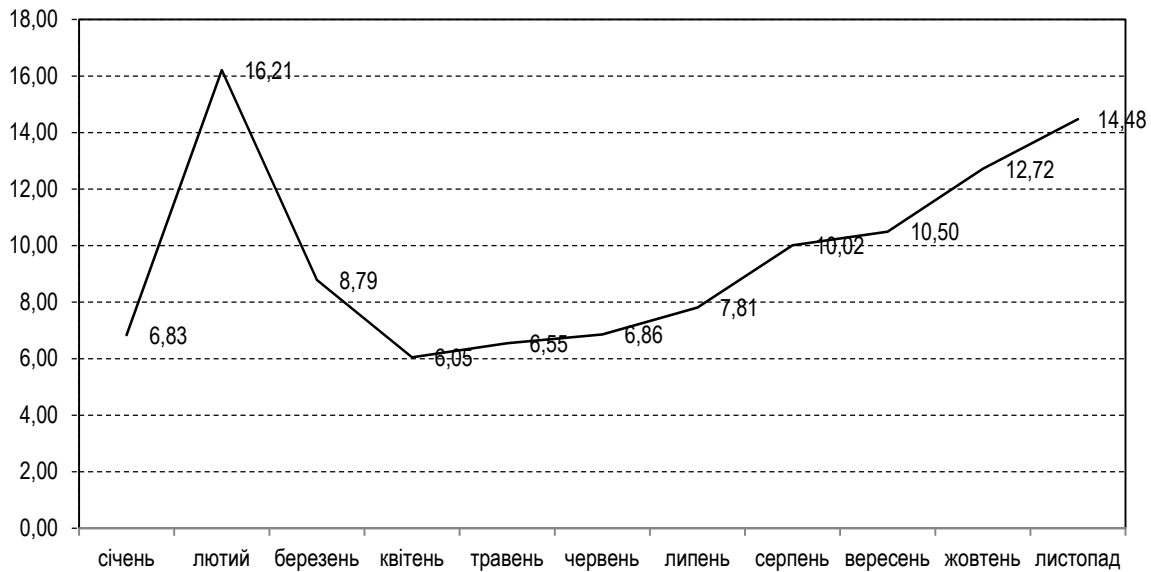

Рисунок 2 – Динаміка зміни середньозваженої відсоткової ставки за міжбанківськими кредитами в Україні протягом січня-листопада 2014 р. (за даними НБУ [3])

Таблиця 1 – Основні показники стану міжбанківського кредитного ринку України протягом січня-листопада 2014 р. [3]

Період	Загальний обсяг наданих кредитних ресурсів, млн грн.	Середньозважена відсоткова ставка, %
Січень	79 745,80	6,84
Лютий	91 846,59	16,21
Березень	98 807,29	8,79
Квітень	116 685,31	6,05
Травень	128 420,01	6,55
Червень	126 425,07	6,86
Липень	141 035,88	7,81
Серпень	141 250,50	10,02
Вересень	165 435,75	10,50
Жовтень	155 882,29	12,72
Листопад	139 118,71	14,48

У таблиці 2 представлено обсяги міжбанківського кредитування, надані найбільшими

Таблиця 2 – Частка міжбанківських кредитів, наданих найбільшими банками України за станом на 01.12.2014 (розраховано за даними [5])

№ з/п	Банк	Балансовий капітал, млн грн.	Міжбанківські кредити, млн грн.	Коефіцієнт надання міжбанківських позик
1	ПАТ КБ "Приватбанк"	21 425,87	14 257,31	66,54
2	АТ "Ощадбанк"	20 188,51	1 557,29	7,71
3	ПАТ "Дельта Банк"	4 977,64	12,00	0,24
4	ПАТ "Промінвестбанк"	6 139,67	21,13	0,34

банками України протягом 2014 р. (за станом на кінець листопада).

За даними табл. 2 та за формулою (1) розраховано коефіцієнт надання міжбанківських позик ($K_{над}$):

$$K_{над} = \frac{МБК_{надані}}{K} 100 \% \quad (1)$$

де $МБК_{надані}$ – загальна сума наданих банком міжбанківських позик;

K – балансовий капітал банку.

Зазначивши, що граничне значення цього показника становить 200 %, можна зробити висновок, що обсяги міжбанківського кредитування найбільшими банками України знаходяться в межах норми. Найбільшими кредиторами серед аналізованої вибірки виявилися ПАТ КБ "ПриватБанк" (67 %), ПАТ "Райффайзен Банк Аваль" (18 %), ПАТ "КБ "Надра" (15 %), ПАТ "Альфа-Банк" (15 %), ПАТ "ОТП Банк" (15 %).

Продовження таблиці 2

№ з/п	Банк	Балансовий капітал, млн грн.	Міжбанківські кредити, млн грн.	Коефіцієнт надання міжбанківських позик
5	ПАТ "Укрсоцбанк"	6 388,69	7,48	0,12
6	ПАТ "Райффайзен Банк Аваль"	552,79	100,00	18,09
7	ПАТ "Дочірній банк Сбербанку Росії"	3 921,20	0,00	0,00
8	ПАТ "ПУМБ"	4 709,98	208,63	4,43
9	ПАТ "Альфа-Банк"	3 841,85	576,02	14,99
10	ПАТ "КБ "Надра"	4 036,17	621,15	15,39
11	ПАТ "ВТБ Банк"	5 381,95	70,00	1,30
12	АТ Банк "Фінанси та Кредит"	2 546,56	4,49	0,18
13	ПАТ "ОТП Банк"	1 737,15	258,67	14,89

Слід звернути увагу на те, що ПАТ "Дочірній банк Сбербанку Росії" не здійснював кредитування банків протягом 2014 р., що, очевидно, пов'язано із відтоком депозитів з його рахунків майже на рівні 30 % [6].

Висновки. Основні тенденції, які мали місце на міжбанківському ринку протягом останніх років, обумовлені нестабільністю економіки країни та фінансового ринку зокрема. Так, відсоткові ставки за міжбанківськими кредитами протягом останніх місяців залишаються на високому рівні, при цьому на кореспондентських рахунках були розміщені великі обсяги грошових коштів. Така невідповідність пов'язана із коливаннями на валютному ринку, які ще більш підвищують ризикованість операцій на міжбанківському ринку.

Важливим завданням для регулятора є підвищення прозорості діяльності міжбанківського

ринку, що укріпить довіру населення до вітчизняної банківської системи. Як один із таких заходів, починаючи з 15 серпня 2014 р., НБУ впровадив щоденну публікацію інформації стосовно поточних курсів та обсягів операцій на міжбанківському ринку. Безперечно, таке рішення певною мірою сприяло підвищенню транспарентності функціонування міжбанківського ринку, а також розумінню процесу формування середньозваженого курсу.

Аналізуючи вплив міжбанківського кредитування на стан розвитку банківської системи, можна зробити висновок, що для забезпечення ефективності міжбанківського ринку важливо оптимізувати його сучасну організацію, удосконалити застосовані інструменти, в тому числі й ті, що застосовуються НБУ.

Список літератури

1. Сулима М. Етапи розвитку вітчизняного міжбанківського кредитного ринку / М. Сулима, С. Андрос // Бізнес-інформ. – 2011. – № 7 (2). – С. 134–136.
2. Рейтинг надежности банков после кризиса [Электронный ресурс] // Деньги. – Режим доступа : http://dengi.ua/clauses/128524_Rejting_nadezhnosti_bankov_posle_krizisa.html.
3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua.
4. Відлацький В. Сучасний стан міжбанківських кредитних операцій та їх дієвість у забезпеченні ліквідності банківської системи України / В. Відлацький, А. Олійник // Кримський економічний вісник. – 2014. – № 3 (10). – С. 14–17.
5. Офіційний сайт Асоціації українських банків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.aub.com.ua.
6. Войтицкая Л. Топ-25 банков по оттоку депозитов [Электронный ресурс] / Л. Войтицкая // Hubs. – Режим доступа : <http://hubs.com.ua/business/top-25-bankov-po-ottoku-depozitov.html>.

Отримано 12.12.2014

Summary

The paper analyzes the major trends of the Ukrainian interbank market. The authors outlined the main problems of the interbank market in conditions of accumulation of significant financial imbalances; the main directions of increasing interbank market efficiency are suggested.